

Заходи щодо охорони спадкового майна

Заходи щодо охорони спадкового майна вживаються з метою забезпечити його збереження та запобігти можливому його псуванню, загибелі чи розкраданню. Найчастіше необхідність у вчиненні такої дії виникає тоді, коли спадкоємці не проживали разом зі спадкодавцем або коли між спадкоємцями виникли неприязні стосунки. Необхідність вжиття заходів щодо охорони спадкового майна може виникнути також тоді, коли спадкоємцями є неповнолітні або спадкоємцем є держава. Заходи щодо охорони спадкового майна вживаються на період до прийняття спадщини всіма спадкоємцями, але на строк, що не перевищує строку прийняття спадщини, тобто шести місяців.

За певних обставин заходи щодо охорони спадкового майна можуть тривати дев'ять місяців. Охорона спадкового майна понад шість місяців може тривати у випадках спадкової трансмісії (ст. 551 ЦК України) при спадкуванні за законом після відмови від спадщини спадкоємців за заповітом (ст. 553 ЦК України), а також при спадкуванні спадкоємців другої черги в разі неприйняття або відмови від неї спадкоємців першої черги.

Право вживати заходи щодо охорони спадкового майна мають державні нотаріальні контори, посадові особи виконкомів місцевих рад і консульські установи. Приватні нотаріуси не мають права вчиняти цю нотаріальну дію.

Відповідно до ст. 60 Закону заходи щодо охорони спадкового майна вживаються за місцем відкриття спадщини, тобто за останнім місцем проживання спадкодавця, а якщо воно невідоме — за місцем знаходження майна чи основної його частини.

Заходи щодо охорони спадкового майна можуть бути вжиті з ініціативи державного нотаріуса, якщо йому стало відомо про залишене без нагляду майно померлої особи чи за повідомленням про це підприємств, установ, організацій, громадян. Заходи щодо охорони спадкового майна можуть вживатися як за письмовою, так і за усною заявою.

Якщо спадкове майно перебуває не за місцем відкриття спадщини, то державний нотаріус чи посадова особа виконкому за місцем відкриття спадщини направляють державному нотаріусу чи посадовій особі за місцем знаходження майна доручення про вжиття заходів щодо охорони спадкового майна. Державний нотаріус чи посадова особа, які вчинили цю дію, повідомляють про вжиті заходи державного нотаріуса чи посадову особу виконкому за місцем відкриття спадщини.

Вжиття заходів щодо охорони спадкового майна починається з його опису, який здійснюється за участю заінтересованих осіб, якщо вони бажають бути присутніми при цьому, а також не менш як двох понятих. Акт опису складається щонайменше у трьох примірниках. Один з них видається особі, яка прийняла майно на зберігання, другий надсилається до державної нотаріальної контори за місцем відкриття спадщини, третій залишається у справах нотаріальної контори, яка вжила заходів щодо охорони спадкового майна. Усі примірники підписують державний нотаріус, зацікавлені особи, поняті й особа, якій спадкове майно передане на зберігання.

Майно, для якого не встановлено особливого порядку зберігання, передається одному з присутніх спадкоємців, а якщо спадкоємців на місці немає, то нотаріус може передати спадкове майно на зберігання сторонній особі

або представнику житлово-експлуатаційної організації. У разі потреби управління майном (жилим будинком, квартирою, худобою тощо), а також якщо кредитори спадкодавця пред'явили претензії до прийняття спадкоємцями спадщини, державний нотаріус призначає хранителя майна, про що виносить постанову. Осіб, які прийняли майно на зберігання, державний нотаріус попереджає про кримінальну відповідальність за ст. 182 Кримінального кодексу України в разі розтрати або утаювання цього майна, а також про матеріальну відповідальність за заподіяну шкоду. Про зроблене попередження від цих осіб береться підписка.

Якщо до спадкового майна входять грошові суми та цінні папери, то на прохання спадкоємця чи інших заінтересованих осіб за окремим описом не пізніше наступного після проведення опису дня вони здаються в депозит державної нотаріальної контори. Спадкове майно зберігається в депозиті державної нотаріальної контори за рахунок спадкоємця або інших заінтересованих осіб.

Срібло, золото в будь-якому вигляді й стані, іноземна валюта, платіжні документи та інші цінні папери (акції, облігації, акредитиви, чеки, сертифікати), коштовне каміння і перли передаються на зберігання не пізніше наступного після проведення опису дня до відповідної банківської установи. Таке спадкове майно зберігається у банку за рахунок спадкоємців і за їхнім проханням. Якщо такого прохання не подано, зазначені предмети спадкового майна за бажанням заінтересованих осіб включаються в акт опису і передаються на зберігання цим особам.

Відповідно до ст. 64 Закону державний нотаріус може давати розпорядження про видачу зі спадкового майна сум на покриття певних витрат. Насамперед це витрати на догляд за спадкодавцем під час хвороби, а також на його поховання. Розпорядження про видачу зі спадкового майна грошей на поховання спадкодавця державний нотаріус може зробити до поховання на підставі свідоцтва про смерть і заяви заінтересованої особи. Після поховання спадкодавця таке розпорядження видає державний нотаріус після подання заінтересованою особою відповідних документів (рахунків магазинів похоронних товарів, кладовищ та ін.).

Зі спадкового майна можуть видаватися кошти (за їх наявності) на утримання осіб, які перебували на утриманні спадкодавця. Такі виплати можливі тоді, коли утриманці є спадкоємцями. Виплати зараховуються в ту частку спадщини, яка належить цьому утриманцю. Це можуть бути виплати на задоволення претензій, зумовлених законодавством про працю, та інших, що прирівнюються до них. Це стосується осіб, які працювали у спадкодавця (хатні робітниця, водії, секретарі).

Розпорядження про видачу зі спадкового майна державний нотаріус може дати на витрати на охорону спадкового майна і управління ним, а також на витрати, пов'язані з повідомленням спадкоємців про відкриття спадщини.

У разі потреби покриття витрат на догляд за спадкодавцем, на його поховання та на утримання осіб, які перебували на його утриманні, за відсутності у складі майна грошових сум державний нотаріус може дати розпорядження про видачу зі спадкового майна речей, вартість яких не повинна перевищувати суми фактичних витрат на ці потреби. Один примірник такого

розпорядження залишається у справах державної нотаріальної контори та підшивається до спадкової справи.

Посадові особи виконкомів місцевих рад вживають заходів щодо охорони спадкового майна за тими ж правилами, що й державні нотаріальні контори, за винятком того, що посадові особи не мають права видавати розпорядження про видачу зі спадкового майна.

Управління з питань нотаріату
Головного територіального
управління юстиції у місті Києві